

Baston, için bir yaşam dilemek için en güzel hediyedir.

TR81/14/SOSYAL/0080

M. Çelebi

"Bu proje 2014 Yılı Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında
Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından desteklenmektedir."

www.devrekbastonculari.com

ÖNSÖZ

DEVREK BASTON ÜRETİCİLERİNİN SATIŞ VE PAZARLAMA TEKNİKLERİ EĞİTİMİ VE ONLINE SATIŞ PLATFORMUNUN OLUŞTURULMASI (DEBASP)

Devrek Kaymakamlığı'nın başvuru sahibi olduğu "Devrek Baston Üreticilerinin Satış ve Pazarlama Teknikleri Eğitimi ve Online Satış Platformunun Oluşturulması (DEBASP)" Projesi Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın 2014 yılı Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında desteklenmiştir. Devrek Köylere Hizmet Götürme Birliği, Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu, Devrek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Devrek Ticaret ve Sanayi Odası'nın da proje ortağı olduğu DEBASP Projesi 19 Haziran 2014- 19 Mart 2015 olmak üzere 9 ay sürmüştür. Proje'nin toplam bütçesi 199.375,00 TL, BAKKA tarafından desteklenen tutar ise 179.437,50 TL'dir.

Devrek Kaymakamlığı proje ekibi Yazı İşleri Müdürü ve Proje Koordinatörü Gün Albayrak, Misak-ı Milli İlkokulu Rehber Öğretmeni Halime Güngör, Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu Müdür Yardımcısı Öğr.Gör. Şule Kıyıcı, Devrek Meslek Yüksekokulu Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölüm Başkanı Öğr.Gör. Aftap Bulut, Kaymakamlık personeli Seyhan Pirpir'den oluşmuştur.

Proje ekibi proje kapsamında hazırladıkları tanıtım amaçlı broşür, kitapçık, magnet, kalem ve çantaları Devrek bastonu ve bastoncularını tanıtmak amacıyla katıldıkları (yurtiçi) İstanbul'da 22-25 Ocak 2015 tarihleri arasında düzenlenen EMITT Fuarında, (yurtdışı) 4-8 Mart 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve dünyanın en büyük turizm fuarı olan Berlin'de düzenlenen ITB Berlin 2015 Fuarında ziyaretçilere sundular.

Proje kapsamında gerçekleştirilen amaçlar:

- 1- Devrek İlçesinde faaliyet gösteren baston üretici ve satıcılarına satış-pazarlama teknikleri, müşteri ilişkileri ve İKna ile e-ticareti sürdürülebilirliği açısından temel bilgisayar çöryazarlığı konusunda beceri kazanma düzeyinde eğitim verildi.
- 2- Devrek İlçesinde faaliyet gösteren baston üretici ve satıcılarının ürünlerini pazarlayabilecekleri online satış platformu oluşturuldu.
- 3- Ulusal ve uluslararası pazarda Devrek bastonunun tanıtımı ve bilinirliğini artırmak amacıyla ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sağlandı.
- 4- BEÜ Sinema Kulübü öğrencileri tarafından kısa metrajlı film, yerel ve ulusal kanallarda gösterilmek amaçlı hazırlandı.

Devrek Baston Kültürü

içindekiler

1

Atatürk'ün Bastonlu Resmi
ve Sözü

2

Kaymakam Bay'ın Konuşması
Yakup GÜNEY

3

Devreğin Kısa Tanıtımı

4

Bastonun Tarihiçesi

5.....	Devrek Bastonu'nun Yapılışı
6-7.....	Yapım Süreci Listesi
8-23.....	BASTON YAPIM AŞAMALARI
24-25.....	Çoban Çentigi
26-27.....	Baston Figürleri
28-29.....	Devrek Resimleri
30-31.....	Bastonla İlgili Yapılan Etkinlikler
32.....	Devrek Yol Haritası
33.....	Devrek Bastoncular Rehberi.

*"Sanatsız kalan bir ulusun
hayat damarlarından biri kopmuş demektir."*

Türkiye'de Batı Karadeniz bölgesinde yer alan, Zonguldak İline 60 km uzaklıkta olan Devrek; yeşil rengin bin bir tonunun iç içe geçtiği, sıcakkanlı ve konuksever insanların yaşadığı güzel bir ilçedir.

Devrek ormanlarla kaplı geniş bir alana yayılmış ve halkın önemli bir kısmı gönüllü veya zorunlu olarak orman ürünlerinin işlenmesine yönelmiştir. Buna bağlı olarak, 18. Yüzyıldan bu güne hammaddesi doğada olan el sanatlarına dayalı zarif ve sanatsal değeri olan baston yapımında oldukça ilerlemiştir. Devrek denilince akla ilk gelen şey, el emeği göz nuru bastonlardır.

Sanat ve bastonun buluştuğu ilçemiz; İstanbul İline 350 km, Ankara İline 200 km uzaklıktadır. Tarihi ve doğal güzelliklerimizle birlikte konukseverliğimizi kattığımız , kültürümüzü ve nadide bastonlarımızı görmek için herkesi ilçemize bekliyoruz.

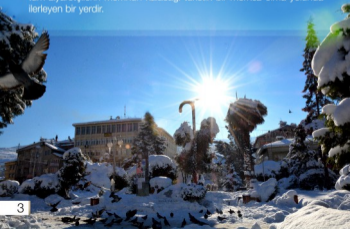
Yakup GÜNEY
Devrek Kaymakamı

Bastınları Diyarı Devrek

İçemiz 25.000 (merkez) nüfusu ile dostluk ve kardeşlik içerisinde yaşayan şirin bir Batı Karadeniz ilçesidir. Devrek ilçesi sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi güzelliklerinin yanı sıra, Ankara-Zonguldak anayolu güzergahında bulunması nedeniyle tüm ziyaretçilerin memnun kalacağı turistik bir merkez olma yolunda ilerleyen bir yerdir.

DEVREK BASTONUNUN TARİHÇESİ

"Devrek bastonu, bir seçgi, bir dayanıklılık bir aşk mahsulüdür."
(Mustéha Çelebi)

Zonguldak'ın şirin bir ilçesi olan Devrek, bastonculuğu ile ünlüdür. Bastonculuk, Devrek'te yapılan el sanatlarının başında gelmektedir. Devrek Bastonu, 1892 tarihli Kastamonu Sahnâmesi'nde bir zanaat kolu olarak yer almıştır. Yine çeşitli kaynaklarda Devrek Bastonu'nun doğuşunun temeli olarak ağızlık yapımı gösterilir.

Devrek'te bastonculuk yaklaşık 200 yıllık tarihe sahiptir. Bastonculuk ilkel bir yün ve pamuk eğirme aleti olan çıkırıkla başlamıştır. Manda boynuzundan yapılan, iki tarafı siyah, ortası beyaz, çubuk şeklinde kemik ağızlık ve kızılçık ağacı özünden üç parçalı ve eklemleri gümüş veya altın bilezikli olan ağızlıkların yapımı da bastonculuğun geçiş ürünleri olmuştur.

Bilinen ilk baston ustası Ali Ziya Efendi'dir. Ali Ziya Efendi, askerliği sırasında Mısır'da İngilizlere esir düşmüştür. Kendisi marangoz ustası olduğundan esareti sırasında baston tamiri ve yapımı, asa ve pipo yapımına yönelmiştir. Devrek'e döndüğünde öğrendiği bu bilgileri Devrek'teki diğer marangoz ustalarına öğretmiştir. Bu çalışmalar baston sanatının filen başlamasını sağlamıştır.

DEVREK BASTONUNUN YAPILIŞI

*"Sanatın vazifesi, tabiatı kopya etmek değil, tabiatı ifade etmektir."
(Hippokratés)*

Baston işte böyle yapilir!

Bir Devrek Bastonu imal edebilmek için neler yapılması gerektiğini, bu havalinin en sevilen insanlarından biri olan Fehmi IŐık'ın oğlu Tansel IŐık sırayla anlatıyor. nce kesilen ham ağaçların, özel fırnlarda ısıtarak düz hale gelmesi temin ediliyor. Buna "fırnlama" deniliyor. Sonra "tomalama" bölümüne geçiliyor. Bastonun sap takılacak kısmı, işleme yapılacak gövdesi ve u monte edilecek sivri bölümü hazırlanıyor.

Bastonu gösteren elbette gövdesi olacaktır. O yüzden gövde üzerinde açılan faturalar sayesinde iŐlenecek desen markalanarak özenle yerleŐtirilir. Buradaki l dededen-babadan kalma ŐaŐmaz bir bölge ayrıcalığıdır. Gz karan en önemli ölçü birimidir! Desenlerin iŐlenmesinde ise hünerli ellerin dansı başlar. Bastonda her aŐama el emeği ile göz nuru arasındaki kutsal aralıktan geçer.

Her iŐlemeye uygun bir sap modeli var. Hangi bastona hangi sap takılacağına usta karar verir. Seđim Devrekli ustanın sanatına emanet edilmiŐtir. Sap zerine "kavela" delikleri delindikten sonra, baston gövdesindeki erkek u, sapa aımiŐ olan yuvaya tutkalanmıŐ olarak yerleŐtirilir. Bastonların u kısımlarına eskiden manda boynuzundan elde edilen küçük parçalar takılıyordu. Artık eskisi kadar manda bulunamadığından ve kimya sektörü bu alandaki açığı fazlasıyla kapattığından polyamit yerleŐtiriliyor.

Bu işlem de bitince sistire ve zımparalama yapılarak oyma ve törpü izleri tamamen temizleniyor. Renklendirme ve boyama saf nitrik asitle yakılarak tamamlanınca süslemeler için yakı kalemleri kullanılarak vernikleme aŐamasına geçilir. Ve artık Devrek Bastonu vitrine çıkabilir.

DEVREK BASTONU YAPIM AŞAMALARI

*"Baston her yerde bastondur,
üzerinde sanat eseri varsa o, Devrek bastonudur."*

(Münteha Çelebi)

Baston, sap ve gövde olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Baston boylan genellikle 75-95 cm arasında, gövde çapı ise 1.5-2.5 cm arasında değişmektedir.

Geçmiş dönemlerde bastonlar çoğunlukla; kızılök, akçaağaç, döngel (muşmula), yemişken, ceviz, yabani gül ağaçlarından yapılmıştır ve günümüzde de devam etmektedir. Ancak, Devrek bastonunun gövdesi kızılök, sapı ise ceviz ağacından yapılmaktadır. Bunun nedeni kızılöğün Devrek ormanlarında çok yetişmesi, temin maliyetinin çok düşük olması ve kızılök ağacının bir gül kadar latif, bir tik ağacı kadar sağlam oluşudur.

Baston yapımında kullanılan ağaçların kesimi bahar mevsiminde ya da Ocak ayında yapılmaktadır. Kızılök ağacı yaprak dökümü ve meyve bitiminden sonra kesilmektedir. Kullanılacak her türlü ağacın kesiminde önemli olan, ağaç liflerine su yürümediği zamanın seçilmesidir. Ağaç ıstıldığında yanlış zamanın seçilip seçilmediği belli olur. Zamanında kesilmeyen ağaçlarda kurtçuklara rastlanır.

Hammadde Temini

— "Sanatkar,
toplumda uzun mücadele ve gayretlerden sonra ahında ışığı ilk hisseden
insandır." - M. Kemal ATATÜRK

Kesilen dallar kabuklu olarak doğal halde 1 yıl bekletildikten sonra, normal ekmeğin fırında nemini atması amacıyla 15 dakika bekletilir. Nemini atmış dallarda yumuşama olur.

Yumuşamış ağaç doğrultma tahtasında doğrultulur, kabukları alınır ve törpülenir. 1 ay bekleyen dal, yapılacak modele göre torna ya da törpü ile elle yuvarlanır. Desen için testere yardımıyla şekil verilir. Düz yüzey temizlenir ve zımparalanır.

Doğrultma

— "Sanatkar,
toplumda uzun mücadele ve gayretlerden sonra sonunda ışığı ilk hisseden
insandır." - M. Kemal ATATÜRK

Devrek bastonunun sap kısmı, klasik yarı yuvarlak şeklindedir. En tipik özelliği; bir ağaca helezon biçiminde dolanmış, baştan sap kısmına doğru olan iki yılan figürüdür.

Bastonun sap kısmı ustanın becerisini belirlemektedir. Daha önceleri elle yapılan sap yuvarlama işi, şimdilerde freze ile yapılmaktadır. Saplar ördek, yılan, atmaca, at başları, oturan köpek, kartal, kurt başı, klasik figürünü olmaktadır. Dağ keçisi, karaca gibi hayvan ayakları kullanılan saplar için, daha çok ön ayaklar tercih edilir.

Ağaçlar yaşken bağlanıp kurutulur. İstenilen biçim verilememişse, sapı suda biçimlendirilir ve bir gece bekletilir. Aynı zamanda saplarda kullanılan, hayvanların bilek kemikleri sap ve gövde arasında bilezik vazifesi görür.

Törpüleme, Rendeleme

Sanatçya iki göz yetmez... - Lamartine

Baston uçlarında da genellikle manda boynuzu kullanılmaktadır. Bastona renk verilmesinde kezzap ve nitrik asit kullanılmaktadır. Uçlar ya tutkalla yapıştırılır yada ovata ile eklenir.

Manda boynuzunun içi oyularak bastona takılır. Bu işleme "zvana geçme" denilmektedir.

Rendeleme, Törpüleme

"Sanatkar el öpmez, sanatkarın eli öpülür." M. Kemal ATATÜRK

Oyma

Devrek Bastonunda en çok kullanılan yöreye özgü desenler; burma, yılanı ve çoban çentiğidir. Bunların yanında oyma baklavak, sedefli, çiçekli örnekler de vardır.

Sanat, taklidin bittiği yerde başlar. Oscar Wilde

Gerekirse oyma işlemi yapıp, sap ve uç kısmının takılmasından sonra, renklendirme aşamalarından da geçen baston üzerinde, işleme, süsleme, kakma, sedefleme yapılmaktadır. Süsleme yapabilmek için, oyma bıçakları ve dişçi tornası (küçük motif ve süslemeler için) kullanılmaktadır. Süslemede genellikle çini mürekkebi ve kahverengi kullanılır.

Süs ve hediyelik eşya amacıyla yapılan minyatür bastonlar, masa üzeri için kalem baston setleri de bulunmaktadır.

Sap ve Uç Kısımların Takılması

Sanat uzun, hayat kısadır. Goethe

Devrek Bastonunda yılan figürünün çok kullanılması nereden nereden birincisi, milattan önceki yıllarda bu yörede yaşayan Bitinya Devleti'nde yılanın kutsal bir hayvan olması, ikincisi ise, 4 burma formunun kolay olması ve yılan motifinin bu forma uygun düşmesidir.

İşleme, Süsleme

Bastonların renklendirilme işlemi kezzap (nitrik asit) ile gerçekleştirilir. Beyaz renkli kızılök ağacı kezzapta 5-10 dakika bekledikten sonra aleve tutulunca kahverengi elde edilir.

Nitrik asitteki katkılara göre renk değişir. Renk değişimi yeşilden kahverengiye kadar uzanır. İstenilen renk elde edildiğinde verniklenir.

Vernikleme

"Sanatkar el öpmez, sanatkarın eli öpülür." M. Kemal ATATÜRK

Çoban Çentiği

Baston imalatında aynı yeri bulunan Çoban Çentiği modeli için sanatkâr ile doğanın el ele verip sabırla beklemeleri gerekiyor. Çünkü bir Çoban Çentiği Baston için, baston olacak kızılök ağacının üzerinden üç kış, üç yaz geçmesi gerekiyor. Bunların arasına üçer ilkbahar ve sonbaharı da eklemeyi ihmal etmemeli.

Çoban Çentiği Bastonun sırm, canı sıkılan çobanın hayvanları otlatırken bir yandan ısıklık çalıp bir yandan da çakısıyla, yanı başındaki kızılök dalına çentikler atmasıyla başlıyor. Zaman geçince üzeri çakı izleriyle yaralanıp berelenen kızılök, kendini onarmak için var gücüyle çalışıyor. Bıçak yaralarının üzerlerinde kendiliğinden kabank desenler oluşmaya başlıyor. Bir çoban bu dalı kesip, getirdiğinde bastoncunun gözleri açılıyor. Yaralı kızılök ağacını bir süre beklelettikten sonra özenle soyup, bir güzel işliyor. Ortaya çıkan modele de Çoban Çentiği deniliyor. Bu modeli ilk olarak kimin yaptığı bilinmiyor. Modelist çobanın adı yok ama çentikli baston alıp yürüyor. Daha sonra çobanlar bastona uygun olabilecek kızılök gözlerine kestirip çentikliyorlar. Artık ormanların gizli saklı yerlerinde böyle çentikli kızılökler aramak, bulmak aynı iş haline geliyor. Maden değerinden işlem görüyor. Çünkü bir çobanın çentik attığı ağacı bir başka çoban kesebiliyor. Bu tamamen bir kısmet işi haline geliyor. Bu yüzden Çoban Çentiği Bastonlar değerli ve bulunması zor olan ürünler haline alıyor.

"Bir gün elinize mutlaka bir baston alacaksınız.
İşte o zaman neden elinizde dünyada nadir olan bir Devrek bastonu olmasın. "

(Mntha (SELER))

Baston Figürleri

Baston, Devrek halkının kültürüne pek fazla yansımamıştır. Fakat halk kültürü, Devrek bastonuna çeşitli motifler ve figürler olarak yansımıştır. Devrek bastonlarının genelinde görülen yılan figürü rastgele seçilmiş bir figür değildir. Bu figürün işlenmesinin altında çeşitli inançlar yatmaktadır.

Zonguldak yöresinin birçok yerinde, her evin bir yılanı olduğuna ve bu yılanın hane halkına zarar vermediğine inanılır. Yazın kuraklık zamanında öldürülen bir yılan ağaca asıldığında, yağmur yağacağı ve bu şekilde bolluk olacağı inancı da yaygındır.

Devrek'te anlatılan bir efsaneye göre; Devrekli Şeyh Abdullah Sabri Efendi ve yanında bulunan dervişler, hatırı sayılır kişilerdi. Onlara "Yılanlı" denilirdi. Yilandan hiç korkmazlar, yılanı ellerine alıp onunla oynarlardı. Onlar, yılanı karşı efsunluydular. Ellerinde, hastalıklardan iyileştirici ve şifa dağıtıcı olan "Şifa Topuzu" adını verdikleri bir baston taşarlardı.

Baston ustalarına göre yılan motifinin altında yatan anlamlardan biri de şudur: Baston, sakatlık, yaşlılık ve ihtiyaç alametidir. Yılan ise, sağlık ve bereket alametidir.

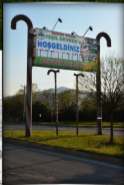
Devrek bastonlarına işlenen kartal başı ve yedi boğum figürlerinin altında da çeşitli inançlar yatmaktadır. Bir inanca göre, tann tarafından dünyaya gönderilen ilk melek kartal şeklindedir. Bir efsaneye göre de geçmişte Devrek ve çevresinde yaşayan şeyhlerin ellerindeki asalarda, insanın Allah'a ulaşması için yedi makamı aşması anlamına gelen yedi boğum bulunmaktaydı.

Bu tür efsane ve inanışlar, Devrek bastonuna işlenen figürlere ilham kaynağı olmuştur.

Bastonla İlgili Yapılan Etkinlikler

1933 - "Zonguldak Tasaruf ve Yerli Mal Haftası"nda Aziz Salman Usta tarafından Devrek Bastonu sergilenmiş olup, Devrek Bastonu'nun ünü yöre dışına taşınmıştır.

1950'iler - İzmir Fuarı ve diğer yörelerde düzenlenen sergilerle Devrek Bastonu tanıtımı yaygınlaşmaya çalışılmıştır.

7 Temmuz 1984 - "Baston ve Güneş Festivali" Devrek Bastonu yurt içi ve yurt dışında tanınır hale getirilmeye çalışılmıştır.

1989 - "Baston ve Kültür Festivali"ne dönüştürülmüştür.

1994- Devrek Bastonu Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle Ankara'da düzenlenen bir sergide tanıtılmıştır.

19 Temmuz 1997- "Baston ve Küçük El Sanatları Demeği" kurulmuş ve Devrek'te halka ve sanata hizmet veren "Bastoncular Çarşısı" hayata geçirilmiştir.

28-31 Ocak 2015 - Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı (TÜYAP/Beylikdüzü)

04-08 Mart 2015 - ITB Berlin Turizm Fuarı - Berlin/Almanya

ITB Berlin Fuarı

Emitt Fuarı

PROJEDE KATKISI OLAN DEVREK BASTONCILARI

AYVACI BASTONCULUK Murat AYVACI	0 537 931 1968 0 543 485 4246	ayvacibastoncuklu@gmail.com
BASTON EVİ Ayşegül YURTTAŞUR	0 372 588 0093 0 537 828 5795	ayparis@devrekbastonevi.com ayparis@bastonevi.com.tr
KAVİ DEVREK BASTONLARI Tuncay KURT	0 372 556 0182 0 537 386 7286	kavibaston@hotmail.com www.baston.com.tr
ÖZ DEVREK BASTONCULUK Ayşe&Özlem KÖRUM	0 536 816 5967	ozdevrek@hotmail.com
İŞİK BASTONCULUK Tanerel İŞİK	0 372 556 3069	isik@devrekişikbaston.com www.devrekişikbaston.com
ÇELEBİ BASTONLARI Dilek ÇELEBİ	0 372 556 3121	celebibastonlari@hotmail.com www.celebibastonlari.com
Aİ USTA BASTONCULUK AisNecati AKÇASI	0 536 443 3761 0 538 294 3747	devrek.bastonlari@gmail.com
MÖRVET USTA BASTONCULUK Murat KUDATMIŞ	0 372 556 2308 0 539 916 2852	bastoncu@hotmail.com

Devrek, bastonunun yanı sıra beyaz baklavası, cevizli kömeçi ve taş fırında hazırlanan simidiyle de tanınır.

